

SUÇ GENEL TEORİSİNDE "ALET"(*)

ÖZET: -1. Ceza normunda suç aleti. -2. XIX. yüzyıl doktrininde hareket ve suç aletinin birbirine karıştırılması, -3. Doktrin ve pozitif hukukta bugünkü durum. Bir sınıflandırma zarureti. -4. Suç doğma-
tiğinde suç aletinin rolü -4. Alet ve fail, -6. Alet ve suça tesir eden se-
beb olarak suç aleti. -8. Alet kavramı. -9. Sınıflandırma problemi, -10.
Tabii aletler ve sun'i aletler. -11. Tabii aletler ve hukuki aletler, 12.
Canlı aletler ve cansız aletler, Suç aleti olarak insanın şahsı, -123. Bi-
yolojik, kimyasal ve fiziksel aletler, -14. Münhasıran tecavüz amaçlı
aletler ve muhtemelen tecavüz amaçlı aletler, -15. Fizik tesirli aletler
ve psişik tesirli aletler, -16. Yeterli aletler ve yetersiz aletler. Elverişli
aletler ve elverişsiz aletler. -17. Şiddet aletleri ve hile aletleri, -18.
Alet ve nedensellik kavramı ve suç aracı, -19. Alet ve suçun kötülük-
leri, -20. Alet ve neticenin kötülükleri, -21. Alet ve hareketin kötülük-
leri, 22.- Alet ve kusurluluğun yoğunluğu, -23. Alet ve failin içinin
kötülükleri, -24. Aletin kriminolojik değeri, -25. Aletin kriminalistik
değeri, -26. Aletin prosedürel rejimi.

1. Ceza Kanunu açıldığında suçun tarifinde veya suç'a tesir eden sebeplerde "alet" veya "suç vasıtasının" önemini farketmek ender değildir. Meselâ "mücadelede karşılıklı kullanılan silahlar eşit değilse kılıç, hançer, aynı şekilde dolu tabanca, veyahutta otomatik silah değilse" düello'da silah kullanmaya ilişkin hükümler tatbik edilmez. (İ.C.K. 396 ve 397). 438. madde bulaşıcı hastalık yayma suçunun oluşmasını "bulaşıcı mikrobu yayılması vasıtasıyla" işlenmesini öngörmekte, 577 madde adam öldürme suçunun "zehirlenerek işlenmesini" ağırlatıcı hal olarak düzenlemekte, 628. maddenin 2. bendi yağmanın "silahla işlenmesini" ağırlatıcı hal olarak ön-

(*) Bu makalenin özeti Prof. **Deloğu** tarafından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine 14 Nisan 1989 tarihinde ders olarak anlatılmış ve Doçent **Soyalan** tarafından tercüme edilmiştir.

Bu makale Adalet Bakanlığı Ceza ve Önleme Evleri Genel Müdürlüğünün himayelerinde, Romada suç aletleri müzesinin açılışı dolayısıyla, suç aletleri konusunda yazılan makaleleri içermek üzere çıkarılan suç aletleri isimli cilt için verilmiştir. Bu yazı suç aletleri cildine girmeden önce ilk defa Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale de çıkmıştır-Nuova Serie-Anno XVII, N. 2-1974, sh. 251-282).

görmekte ve daha bunlar gibi ve genel olarak 133 madde hakime suçlunun fiilinde kullandığı vasıtaları göz önüne alarak somut cezayı tesbit etmek yetkisi vermektedir.

Suçun genel teorisinde suç vasıtasının önemi doktrinin gözünden kaçmamış olsa da, bu konuya hasredilen dikkat bazı genel değerlendirmelerden öteye gitmemiştir. Halbuki dikkatli bir analiz belki ilk görünüşte Ceza Kanunu terminolojisinde önemi pek farkedilmeyen suç vasıtasının daha büyük bir önemi olduğunu göstermektedir. O halde suç vasıtasının teorisini yapmak gerekmektedir.

2. Çoğunlukla doktrin ve kanun tekniği açıkça ayırmaları da, ilk önce hareket noktası olarak "suç vasıtası" kavramı suçun unsuru olan fiilden ayrıdır.

Bu ayrılığa yetersiz de olsa 19. yüzyıl doktrininde değinilmeye başlandı. Romagnosi kendisi Ceza hukukunun ilk temel prensiplerinde, mekanik bir lisan tipi kullanarak suçun işlenişinden söz etmiş, Carrara'yı etkilemiş ve Bunu suçu teşkil eden kuvvetler isimli teorisini ileri sürmeğe götürmüş, suç aleti kavramından başka bir kavram kullanmamış ve suç aleti ile suç işleyen insanın hareketini aynı saymış, birleştirmiştir: "İnsan, karmaşık yaratık, fizik varlığı ile çevre ve kainat ile münasebet kurabilir. Bu nedenle insan sadece fizik varlığı ile ahr, fizik varlığı ile yansır. İnsan fiziğidir akıl ile doğa ve insandan insana alma verme ilişkisini kuran. Çünkü insanın fiziki (makina) olmasa insan ruhları arasında doğrudan ilişki kurmak imkansızdır. İnsanın fizik varlığı insan ruhları arasında bir vasıta"dır" (1). Suç insan ile tabiat ve diğer insanlar arasında bir "ticaret şekli" olup, insan onu sadece fizik varlığı ile yani vücudunu kullanarak gerçekleştirebilir.

Suç aleti ile ayniyet kesbeden ve hareket vasıtasıyla suçu icra eden insan vücudu kavramından Carrara'nın kendisi şunu anlıyor: "Suçun niteliğine göre kişinin tüm organları zararlı fiilin subjektif fizik gücünü teşkil edebilirler. Bu durum hakaret, tehdit, küfür ve benzeri suçlarda olduğu gibi sadece dilin kullanılmasıyla da tezahür edebilir. Eğer insan fiziğinin dışarıya tezahür etmiş başka bir hareketi yoksa diğer suçlarda (meselâ adam öldürme, hırsızlık gibi söz , suçun objektif fizik gücünü oluşturmak için kafi değildir" (2).

Belki modern anlamda bir suç vasıtası teorisini kurmaya çalışan ilk yazar Berner'de değiştirme daha kesin: "irade bir idealdir ve iradenin gerçek dünyada tezahürü için bir iletişim köprüsüne ihtiyacı vardır. Bunun için gerekli ilk alet insan vücududur. Vücut iradenin emrinde olan bir aletler

(1) Nr. **Romagnosi**, Genesi del diritto penale, Pr. 562.

(2) Nr. **Carrara**, Programma, Parte generale, pr. 95.

bütünüdür. Özellikle el, tabiat tarafından fiili yapmak üzere iradeye verilmiştir" (3).

Zamanımız doktrinde suç vasıtası ile (veya instrumentum sceleris) bunu içeren hareket kavramı arasındaki ayırım eksiktir. Bu konuda "en büyük ve en hüznün verici suç aletleri müzesi cezaevleri veya akıl hastahaneleridir." (4) diyen Carnelutti'nin son pozisyonu enteresandır. Oysa bu Carnelutti önceden suç aletini hareketeten ayırmış idi.

3. Bu konuda bugünkü doktrinde iki pozisyon vardır. Bazılarına göre suç vasıtaları ile suçun unsuru olan hareket arasında bir ayırım yapmanın önemi ve bu nedenle faydası yoktur. Petrocelli'ye göre "hemen ihtar etmek gerekir ki kabaca vasıta teriminden faile yabancı bir şey anlaşılabilir, vasıta genel olarak her şahıs veya dış dünyaya ait olan ve amacın gerçekleşmesi için sarfedilen veya kullanılan insan enerjisidir" (5). Daha kararlı olan Frosali'ye göre "suç vasıtası her halde hareketin bir oluş şeklidir. Kanun vasıtayı bazan dış dünyanın objektif vasıtaları ismi ile belirtse de, özellikle bu maddi aletleri kanunun vasıtanın özü olarak değerlendirdiğini gözden uzak tutmamak gerekir. Böyle bir maddi alet gerekse de, suç vasıtasını her zaman insan hareketi oluşturmakta, hukuki anlamda vasıta tek başına bir alet olmayıp, aletin kullanılmasıdır." (6).

Suç vasıtasını fiil ile birleşik sayan doktrine karşı, ki özde önceden Massari'nin, düşüncesi idi (7). Vasıtayı suçlu hareketten ayıranlar karşı çıkmaktadırlar. Bu konuda pozisyonu açık ve net olan Alimena'ya göre dar anlamda vasıttan "kişinin belirli bir neticeyi doğurmak için kullandığı, kişinin dışında olan eşyalar anlaşılır. Bu anlamda vasıtalar sadece suç aletidirler" (8); Santoro için "genelde vasıta veya alet irade ile suçun arasında olabilen suçlunun suçlu iradeyi gerçekleştirmek için yararlandığı veya kullandığı herşey alettir" (9).

(3) Nr. **Berner**, Trattato di diritto penale, trad. Bertola, 1887, p. 127; ve **Janka**, Das Österr. Strafrecht, 1902, p. 58, suç vasıtalarını yapay vasıtalar, tabii vasıtalar olarak ayırmakta "insan vücudunu ve bunun kısımlarını" tabii vasıtalardan saymaktadır.

(4) Nr. **Carnelutti**, lezioni de diritto penale, 1943, p. 43.

(5) Nr. **Petrocelli**, il delitto tentato, 1956, p. 128.

(6) Nr. **Frosali**, Sistema del diritto penale, I, 1958, p. 411.

(7) Nr. **Massari**, il momento esecutivo del reato, 1923, p. 197.

(8) Nr. **Alimena F.**, La questione dei mezzi inidonei nel tentativo, 1930, p. 65.

(9) Nr. **Santoro**, le circostanze del reato, 1952, p. 66 (Floriano da La parte generale del diritto penale, Trattato di diritto penale, I, 1934, p. 597, insanın vücut hareketinden insanın dışındaki suç vasıtalarını (instrumenta sceleris) ayırmakta; daha önce de suç vasıtasını hareketten kesin olarak ayırmış idi, **Angioni**, La volontarietà del fatto nei reati, 1927, p. 100: "... hareket vücudun bir davranışı olunca, vasıta insanın fizik varlığı içinde olup vasıta-insandır. suç vasıtası insan tarafından yönlendirilen ve insanın dışındadır (Ateşli silah, hançer, tahkir edici resim).

Hareket ile kullanılan vasıta konusunda analitik bir ayırımı eksikliği kanun tarafından giderilmiş değil, alete önem veren kanun çoğu zaman aleti fiilden ayrı mütalaa ediyor, bir o kadar da vasıtayı hareketle aynı sayıyor. Mesela Roma Hukuku'nun eski sınıflandırmasını tekrar ederek, Mal Aleyhine İşlenen Cürümlerin sistematüğını "şiddet ile işlenen", "hile ile işlenen" cürümler olarak ikiye bölmekte (İ.C.K. Bab XII, fasıl I ve II), benzer bölümlenmeyi Ammenin Selameti Aleyhinde İşlenen Cürümlerde de yapmaktadır. (bab VI, fasıl I ve II). Aynı anlam eşitliğini suçların tek tek tariflerinde de görmekteyiz 513 (İ.C.K.) T.C.K. 201) maddeye göre "ticari veya endüstriyel faaliyetin icrasını şiddet veya hile ile önleyen herkes cezalandırılmaktadır..."; 610 (İ.C.K.) (T.C.K. 188) maddeye göre hürriyeti tahdid eden şahıs "her kim cebir şiddet veya tehdit ile başkasını bir şey yapmağa" vs. tüm bu hallerde, hile, şiddet veya tehdit, bir aletle işlensinler veya bir aletle işlenmesinler, mağdurun fizik veya moraline etki eden belirli bir hareket tarzını ifade etmektedirler. Yağma ve cebir suçunun silah ile işlendiği zaman ağırlaştırılmış olması, buna tipik bir delildir. (İ.C.K md. 628/1, TCK. 497/1, İ.C.K. 610/1, TCK. 188/1). Bunlardan başka 392 madde (TCK 308) eşya üzerinde şiddeti tarif etmekte, kanunun anladığı anlamda şiddeti "eğer eşya tahrip edildiyse, kullanım şekli değiştirildiyse" var sayarak şiddeti belirli bir hareket tipi olarak değerlendirmekte, şiddetin bu soyut tarifi somut ve zorunlu olarak bir aletin kullanılmasını gerektirmemektedir.

Netice itibariyle suç vasıtası kavramı üzerinde doktrinadaki ikiliğin mantiki sebebi bulunmak istenirse bunun altında tek suç kavramı ile suçun analitik kavramının birbirine karşı olmasını, belki sahte ikiliğini buluruz (10). Elbette suçun işlenişinde fail tarafından kullanılan alet failin vücut davranışından ayrılamaz, Çünkü aksi halde alet havada asılı kalır, fiilden soyutlanır veya giderek failin tavrının bir anlamı olmaz ve kişi aleti kullanmadan önceki gibi faaliyetli sayılırdı, fail aleti kullanarak ona bir illî dinamizm kazandırmıştır. Eğer fiil yapısal olarak analiz edilirse, kanunun fiilin yapısını oluşturan olgulara değer vermesi karşısında suç aleti fiilden ayrı değerlendirilemez. O halde esasen yorumcunun bir defa daha suçta kullanılan alete genel veya özel bir değer veren kanun koyucunun ileri adımlarını geri çekmesi gerekir. Elbette alet kullanımını olgu saymak için, onu içeren fiilden ayırmak, ancak alete suç ve fail kavramı içinde değerini vermek gerekir.

4. Bu çözüm kabul edilip suç aleti kendini içeren fiil içinde bağımsız olarak değerlendirildiğinde, bunun tabii sonucu olarak suçun yapısal şeması için aletin hukuki mahiyeti sorunu karşımıza çıkıyor. Burada hukuki mahi-

(10) Nr. Suçun iki kavramı üzerine, **Bettiol**, *Diritto penale*, 8a ediz. 1973, p. 190 s.

yet kavramından aletin şekli mantığı anlaşılmalı amaçsal mantığı anlaşılmalıdır; şu anlamdaki bir iç iticinin içerdiği nedenle bir hukuki mahiyetten ziyade değerinin alınmasından dolayı, kanun bu durumu gözeterek farklı prensipler öngörmektedir (11).

Muhakkak ki fiile göre aleti bağımsız olarak değerlendiren herkes aletin hukuki mahiyetini kendi kendine soruyor ve cevap aramaya çalışıyor. Bu konuda Carnelutti'nin suçun genel teorisi adlı eserindeki pozisyonu tipiktir: "... suçtan mantıken önce olmaları gereken önşartlar en az iki ve en çok dörttürler: fail, mağdur, hukuki menfaat ve alet" (12). Demekki bu ayırma göre alet kendisini içeren ve kullanan fiilden önce gelmektedir. Bu nedenle teknik anlamda suçun ön şartıdır. O halde alet suçun unsurlarının, dolayısıyla maddi unsurunun ön şartıdır. Suçun ön şartı ile suçun unsurlarının bağlı olduğu prensipler hatta suçun herbirinin tek başına bağlı olduğu prensipler-hareket bunun içinde yer alır-birbirinden farklıdır. Elbette suçun ön şartının bağlı olduğu prensipler ile suçun dar anlamda unsurlarının bağlı olduğu prensipler birbirine uymamaktadır. Örnek olmak üzere birinin ve değerinin meydana gelmesi için psikolojik şartların farklılığını düşünmek kafidir (13).

Kimileri aksine, alet'in muhtariyetini, hukuki mahiyet problemini inkar etmektedir. Delitala'nın pozisyonu dikkat çekicidir. Teorik olarak suçun önşartlarını kabul ediyorsa da, suç aletinin ön şart olması fiilini red etmektedir. Ona göre "vasıta kavramı fiil kavramından ayrılamaz. Çünkü vasıta kendi başına fiil ile meydana gelen neticeyi gerçekleştirecek durumda değildir" (14) Aletin fiilden ayrı bir hukuki önemi olmadığı için, problemi kendi tarifine göre çözmek gerekir.

Gariptir ki Delitala'nın aldığı anlaşılmasız pozisyonun normatif gerçek ile çelişmesi sivri aklundan kaçmıştır. Çoğu zaman kanun, tarifinde açıkça, şu veya bu amaç için suç aletini fiilden ayırmıştır. Başlanıçtan beri, bu, açığa kondu. Yorumcu bu gerçek karşısında gözlerini kapatamaz.

Hukukun problemlerinin çözümünde sıkça görüldüğü gibi bu konuda da telifçi pozisyonlar vardır. Giannittiy'e göre suç aleti, sadece kanunun

-
- (11) Nr. Bu kavram ve bunun sonuçları üzerine, çok açıkça, Du **Pasouier**, *Theorie générale du droit*, 1967, p. 144.
- (12) Nr. **Carnelutti**, *Teoria generale del reato*, 1933, p. 72.
- (13) Hareketi yönlendiren psikolojik etken irade iken, önşartları yönlendiren etken bilinçtir.: Nr. **Antolisei**, *Diritto penale*, Parte generale, 6a ediz., 1969, suçun önşartlarının dogmatik değerini kabul etmemekte (p. 162), ancak onu kasdın niyet unsuru ile irade unsurunu birbirinden ayırmak için kullanmaktadır (p. 273).
- (14) Nr. **Delitala**, *il fatto nella teoria generale del reato*, 1929, p. 220.

kendisini açıkça bağımsız bir unsur saydığı zaman bağımsızdır. Aksi halde "hareket kavramının içinde var sayılır: Gerçekten de alet suçun gerçekleştirilmesi için hukuken önemsiz ise, suçlu hareketin gerçekleşmesi için bir basit somut görünüm şeklinden ibarettir" (15).

Bu uzlaşmanın da, bazı normlar tarafından aksi kabul edilmiştir. Daha önce zikredilen 133. maddeyi hatırlamak kafidir. Bu madde hakime suçun ağırlığını tesbit etmek için suçun işleniş şeklinden başka, fiilde kullanılan vasıtaları da göz önüne alır, demektedir. O halde suç vasıtası soyut kanuni tarifte görülmeyebilir. Ancak hâkim o'nu analizci bir görüşle değerlendirmek ve fiilden ayırarak bulmak zorundadır. Bununla beraber Giannitti tarafından teklif olunan kriterin bağlı aletli suç ile serbest aletli suçu birbirinden ayırmağa yarayabileceği de bir gerçektir (aşağıda No. 7). fakat bu kriter suç aletinin bağımsız bir hukuki varlığı sahip olmasını göstermektedir.

Bazı normlar üzerindeki düşünceler sadece negatif veya kısmen negatif teorilerin dayanağını ortadan kaldırmıyor hatta görüş tarafsızlıklarını da ortaya çıkarıyor, Carnelutti gibi suç aletine sadece önşart rolü vermek, önşartları dar anlamda unsurlardan ayırmak gerekirse, onlar da suçun temel unsurlarıdır. Kanunun terminolojisine göre aletin münhasıran temel unsur rolü oynamadığını iddia etmek kolaydır; gerçek suç aleti genelde suçun arızî unsuru yani suça tesir eden sebep olarak gözüküyor. Önceden vermiş olduğumuz bazı misaller bunu açıkça geniş bir şekilde göstermektedir, buna başka birçokları da ilave olunabilir, meselâ 336, 337 ve 338 nci (TCK, 254-258) maddelerde belirtilen suçlarda cebir şiddet ve tehditin "silah" ile, anonim mektupla işlenmesi; hakaretin basın veya neşir yoluyla işlenmesi (İ.C.K. 595) (T.C.K. 480) ve ağırlatıcı sebep sayılmıştır.

Ceza hukuku terminolojisindeki tarifine göre suç aleti suça tesir eden sebeplerin dışında suçun ağır veya hafif olarak değerlendirilmesine neden olan bir değerlendirme vasıtası rolü de oynayabilir. Birkaç defa hatırlatıldığı gibi meselâ İ.C.K. nun 133 md. si

Suç aletini hareketten ayırarak o'nun hukuki mahiyetlerini ön şart ile açıklamak yetmiyor, bunun yanına suç aletinin suça tesir eden, suçun ağır veya hafif olarak değerlendiren sebep olarak kullanıldığını ilave ederek seriyi üçe tamamlamak gerekiyor.

5. Bu noktada doktrin tarafından kabul edilen pozisyon, önşart olarak suç aletinin aynı mahiyette olan diğer unsurlardan yani suç faili ile suçun maddî konusundan farklı bir analizini gerektirmektedir (16).

(15) Nı. **Giannitti**, *L'oggetto materiale del reato*, 1966, p. 54.

(16) Nr. Suçun maddî konusu ile suç failinin de suçun önşartı sayıldığı anlamda, **Delitala**, op. cit., p. 213; **Riccio**, *I presupposti del reato*, in *Nuoviss. Dig. it.*, XIII, p. 975.

Daha önce görüldüğü gibi suç aleti ile faili birbirinin yerine koyan yazarlar, failin vücudunu failin suç işlemesi için suç vasıtası saymaktadırlar (yukarıda No. 2). Romagnosi belki bu karıştırmanın farkında değildi, Carrara'nın Scolastik bir yaklaşımla suç aletini suçun ikincil faili olarak vasıflandırması ile bu karışıklık bilinçli bir hal aldı (17) ve özellikle Carnelutti suç aletini zarar "veren şey", olarak vasıflandığı zaman bu kavramın içine sadece fiili değil faili de sokmakta, öte yandan bu düşüncüyü Carnelutti'nin en büyük suç aletleri müzesinin hapisane ve suçlulara mahsus akıl hastahaneleridir, sözlerinden de çıkarmak mümkündür (yukarıda N.: 2).

Bugün böyle bir düşünce, suç genel teorisi yapısal analizinin uzun yıllar içinde yorularak katettiği mesafenin kesin bir şekilde gerisine gitmek anlamına gelir. İnsan vücudu teknik anlamda bir alet olsa da, biraz ileride görülecek (aşağıda N. 12), burada doğan problem insan vücudu problemi olup, suç failinden farklıdır. Suç failleri ceza normunu ihlâl ederek suç işleyen, kanunun sorumlu tuttuğu kişilerdir (İ.C.K. md. 85, md. 3) (T.C.K. 45-48); Halbuki alet failin fiili işlemek için yararlandığı, dış dünyaya ait olan şeydir. Faili suç "aleti" olarak tarif etmek, suç aleti olan kendisini suç işlemek için kullandığından dolayı fail cezalandırıyor demektir; faydasız bir mantiki faaliyete sebebiyet veren bu düşünce iradi hareketi işleyen faili sorumlu tutan klasik fail kavramına yeni bir şey ilave etmiyor, sadece zihinlerde şüphe ve kargaşa yaratıyor (İ.C.K. md. 42) (T.C.K. md. 45).

6. Doktrinin bazen alet ile suçun maddi konusuna yer değiştirtmesi belki daha anlaşılabilir gözükmemektedir; bununla beraber bu analitik yanlışlık da düzeltilmelidir. Ferri de kendi kriminolojik değerlendirmesinde alete önemli derecede yer verdi (aşağıda No. 23), suçun doğrudan maddi konusu ile dolaylı maddi konusu gibi bir ayırım yaparak iki olguyu bazen birbirine karıştırdı. "Eğer suç (cürüm veya kabahat) dışı yönelik bir fiziki hareket ise, açıktır ki maddi konusuz bir suç olamaz, doğrudan (eşya veya şahıs) veya dolaylı (aletler, vs.) (18); oysa daha önce, "suç işlenen aletin suçun bizzat maddi konusunu oluşturduğunu" (19) daha açık bir şekilde belirtmişti.

Bugün genel kabule göre maddi konudan kendisine dinamik kriminel hareketin yöneldiği şahıs veya eşya kastedilir. Aynı fiille suçun hukuki konusu ihlâl olunur (adam öldürmede kişinin fiziği, hırsızlıkta taşınır mal)

(17) Nr. Carrara, Programma, Cit., paragraf, 40.

(18) Nr. Ferri, Principi de diritto criminale, 1921, p. 415

(19) Nr. Ferri, Lezioni de diritto penale raccolte da Bonfigli, 1907-1908, pp. 19-20.

(20), çelişmemek için bunu alet ile aynı saymak mümkün değildir. Zira fail suçun maddî konusunu vasıta ile gerçekleştirmektedir. Adam öldüren tabancanın adam öldürme suçunun maddî konusunu oluşturmasının anlamsızlığını iddia etmek hiç bir teknik kişinin gözünden kaçmaz. Öte yandan maddî açıdan bağlı aletli suç çerçevesi içinde alet ile hukuki konu arasında hiçbir bağlantı yoktur. Şu anlamdaki suç aleti, üzerine hukukî konunun yerleştiği bir merkez değildir. Oysa suçun maddî konusu için aksi gerçekleşebilir.

Bununla beraber alet ile suçun maddî konusu arasındaki ayırım sadece belirli bir suçun yapısal yapısı içinde geçerlidir. Burada aletin zincirleme olarak yolaçtığı nedensel seri ile bunun zarar verdiği maddî konu arasında ayırım yapmak mümkündür. Bu yapısal açıklamanın dışında, alet ile suçun maddî konusu arasındaki fark kaybolabilir de, şu anlamdaki bir kanunî tipte alet olarak görünen şey diğerinde suçun maddî konusu rolünü üstlenebilir. Ateşli bir silah veya zehir hırsızlığında, silah ve zehir, sahibinin rızası olmaksızın alındıkları için suçun "maddî konusu" durumundadırlar, halbuki adam öldürme ve (İCK. 575) (TCK. 449, 450), yiyeceklere zehir katarak adam öldürme suçlarında alet olarak kullanılmışlardır (İ.C.K. art 439) (TCK. md. 394).

Suç aletinin bu nazik yapısı, hareketin gayri meşru bir şekilde eşya taşıma ve bulundurmaktan ibaret olduğu suçlarda daha açık görülür. Burada taşınan veya bulundurulmuş eşya suç aletidir. Gayrimeşru bir şekilde casusluk malzemesi bulundurma (İ.C.K. md. 260/2) veya sahte anahtar veya kapı kıracak aletler taşımak (İ.C.K. md. 707) (TCK. 578) gayri meşru şekilde patlayıcı madde bulundurma (İ.C.K. md. 679), (T.C.K. 264), veya silah taşıma (md. 697), veya seyyar silah satıcılığı (İ.C.K. md. 690), bilinmedik kişiye silah veya maymuncuk satımı (İ.C.K. md. 710), ve vs. yi hatırlamak kafidir. Tüm bu hallerde suçun maddî konusu alettir.

Fakat dahası var; suç aleti olan şeylerin yapısal vasıflarının değişimi o denli olabilirki, suç aletleri suçu teşkil eden neticeyi de oluşturabilirler, yasak maddelerin üretimi suçunda olduğu gibi.

Doktrin genelde tabii anlamda netice kavramına negatif anlam vermekte, hatta onu mevcut realitenin bir parçasının kötü yönde değişimi olarak nitelemekte. Bu yorumdan bilerek veya bilmeyerek, himaye edilen zarar veya zarar tehlikesi olan hukukî anlamda neticenin menfi anlamlandırıl-

(20) Nr. Hepsi için, **Rocco**, *L'oggetto del reato*, Opere, I, 1932, p. 10, Suçun konusu ile suç aletini net bir şekilde ayırmaktadır.

ması mesuldur (21). Fakat dikkatli analiz edildiğinde, dış dünyada olan değişiklik, sadece realiteyi değiştirmekten ibaret olmayabilir, yeni bir realite yaratabilir de. Adam öldürmede veya nas-ızzarda realite değiştirilmektedir. Adam öldürmede yaşayan insan ölü bir ceset oluyor, sağlam bir şey zarar görüyor veya tahrip edilmiş oluyor. Fakat gayrimeşru şekilde uyuşturucu madde üretimi suçunda (md. 5. Kanun 22 Ekim 1954, No. 1041), gayrimeşru silah üretimi (kanun 2 Ekim 1964, No. 895) ve benzeri suçlarda netice, mevcut olmayan eşyaların üretilmesidir ve gayri meşru üretimden sonra realitenin bir parçasını oluştururlar. Bu sözler suçu teşkil eden temel hareketin gayrimeşru eşya üretimi olduğu tüm haller için geçerlidir. Gayrimeşru üretilen şey suçun hem hareketi ve hem de suç aletidir.

Bugün genel bir değerlendirme ile suçun özü veya konusu, suçun yapısında bulunan zarar veya tehlike neticesine bağlanmamış görünmekte, fakat yapılmaması gerektiği halde yapılan, yapmama mecburiyetini ihlal eden neticeyi oluşturmaktadır.

Açıktır ki tüm bu durumları kapsayan illegal mal üretimi ve taşımalarının cezalandırılmasının mantığı bu halleriyle suç işleme tehlikesi yaratmalarıdır. Üretilen şeyler bir başka kanunî tarifte yer aldıkları zaman suç işleme tehlikesi nedensel bir etkiye dönüşüyor. Hareketsiz durumda alet sadece fail açısından önem arzeder (Aşağıda No. 24).

7. Suçun yapısı içinde suç aletinin hukukî önemi gösterildikten sonra, suçun yapısında, aletin yer alır şekline değinmek gerekir. Suç aletinin suçta yer almasının şekli, tabii olarak suç aletine atfedilen hukukî mahiyetin değişmesine bağlı olarak değişiyor.

Söylendiği gibi norm gerçeğinde suç aletinin soyut suç tarifinde önemli bir yeri olmadığını da görmek mümkündür. Artık açıktır ki, suç aleti kanun açısından hareketi tanımlayan terim içinde yer almaktadır. Mesela "bir kimsenin ölümüne sebebiyet vermek" (İ.C.K. md. 575), (TCK. 448), "paraları değiştirmek" (İCK. md. 454) (TCK. 316) "suya ve yiyecek maddelerine zehir katmak" (İCK. md. 439) (TCK. 399) ve benzerleri. Bu suçları işlemek için fiilin ihtiva ederek kullanacağı vasıtalar sonsuzdur. Bu nedenle suçta kullanılan aletin teşhisi, somut suçta oynadığı nedensellik değerine bağlıdır. Bu durumda suç aleti sadece somut suçun bir unsurudur (geniş anlamda), ve suça tesir eden sebep rolü oynayabilir (İCK. md. 133).

Soyut kanunî tarifte bazen de bir veya birkaç suç aleti bulunabilir. Bu aşağı yukarı uygun olabileceği gibi, pozitif veya negatif de olabilir. Me-

(21) Nr. Netice üzerine, hepsi için, **Crispigni**, *Diritto penale*, II, 1952 p. 57 s.,

selâ genel ve negatif halî Ceza Kanunu'nun 469. maddesinde bulmak mümkündür. Bu madde resmi evrakta mevcut devlete ait mühür damga vs. gibi işaretlerin sahtekarlığı için kullanılan aletlerin daha önceki maddelerde yer alan vasıtalarından olmamasını öngörüyor. Bu maddelerden 467. madde devlete ait mühürün taklidini (sahtekârlık), 468 madde de diğer kamu kurumlarına ait mühürlerin tahklidini düzenlemektedir. Oysa halkı rahatsız eden hareketler de suç aleti genel ve pozitif olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre başkasını rahatsız eden hareket bağırtıyla, gürültüyle, ses çıkaran aletlerin gereksiz çalınmasıyla hayvanların gürültü çıkarmasının önlenmemesiyle gerçekleştirilebilir (İ.C.K., md. 659) (TCK 546). Evvelce işaret olunan düelloda silah kullanımında ve bulaşıcı hastalık yayma suçlarında suç aletlerinin uygunluğu aranmaktadır. Bu suçlardaki suç aleti sadece maddenin zikrettiği ve sadece bu suçu gerçekleştirebilecek nitelikte olan alettir.

Suç aletinin somut suçun bir verisi oluşu hipotezi ile soyut suçun varlığı için gerekli bir şart olduğu hipotezi arasındaki ayrılık Binding'in gözünden kaçmamıştı ve daha sonra Beling tarafından "gesetzlich (richtiger, tatbestandlich) geschlossenen Mitteln bağlı aleti suçlar ile yapı ve işleniş tarzı itibariyle nedensel serinin önemsiz olduğu suçlar arasındaki ayırım teyid edildi (22). Bu ayrılığı İtalyan doktrini de gözönüne aldı. Özellikle Crispigni suçun yapısal analizinde suçları sınırlı aletle işlenen suçlar, sınırsız ve önemsiz, her türlü aletle işlenen suçlar olmak üzere böldü (23)

Kısacası eğer ayırım kanun koyucu tarafından yapılmış ise doktrinin bunu göz önüne almaması için sebep yoktur. Kaldık ki her iki suç tipinin objektif ve subjektif yapıları birbirinden farklıdır. Bununla beraber iki hipotezi birbirinden ayırmak için bağlı aletli suç, serbest aletli suç demek uygundur, işleniş tarzı itibariyle kanun koyucu tarafından düzenlenen suçlar, Carnelutti'nin ileri sürdüğü formulün kıyasen benimsenmesiyle bağlı hareketli suç, serbest hareketli suç olarak bölünebilir. Crispigni müphem olabilir: Suç aleti yönünden önemsiz suçlar ayırımı yapmak, aletin suçun işlenişinde önemsiz olduğu sonucuna inanmaya götürebilir (yukarıda No. 3). Bağlı aletli suç tasnifinden söz edildiği zaman dikkatler aletin kalitesi yerine kantitesine yönelebilir. Buna bağlı olarak bizi suç vasıtasının suç teorisindeki yerini incelemeye götürmekten ziyade vasıtanın nedense کیفیتine götürür.

(22) Nr. **Beling**, Die I ehre von Verbrechen, 1964, (ristampa anastatica dell'ediz. 1906), p. 227 ss.).

(23) Nr. **Crispigni**, op. cit., p. 282 s.

Suç aleti sadece teknik anlamda suça tesir eden sebep olarak kullanıldığı zaman teknik tarifler tekrar edilmektedir. Bazen suç aleti suça tesir eden sebebin tarifi içinde kalarak kaybolur. "İşkence etmek" (İCK. 61/n.4) veya "eşya üzerinde şiddet kullanmak" (İCK. 625/2) bu konuda örnek olabilir. O halde şu veya bu aletin kullanılması suça tesir eden sebebin varlığı için çok önemli değil; bununla beraber hâkim ağırlığın derecesini tayin ederken onu gözden uzak tutamaz. Bazen hemen hemen uygun olan vasıta açıkça ifade edilmiştir. Mesela hakaretin basın yoluyla veya herhangi bir surette neşredilmiş bir şeyle işlenmiş olması (İCK. md. 595/II fıkra) (TCK. m. 480/4); adam öldürmenin zehirleyici bir madde vasıtasıyla işlenmesi ağırlatıcı sebep sayılmıştır (İCK. 577/n. 2) (TCK. 449/n.2).

Suç aletinin, takdiri suça tesir eden sebep sayıldığı hallerde, suç aleti kanunî tarifte belirtilmemiştir (misal, İCK. md 133).

8. Buraya kadar söylenenlerden suç vasıtasından veya suç aletinden söz edildiği zaman insanın dışında bir şey kastedilmektedir, bu şey dış dünyanın bir şeyidir. İnsandan bağımsız ayrı bir mevcudiyeti vardır. Bu tarif üzerinde esasta bir fikir birliği vardır. Yukarıda söylendiği gibi (Nr. 3) Frosali'nin bizzat kendisi suç aletinin bağımsızlığını kabul etmese de, verdiği tarifte suç aletinin bağımsız özelliğini tebarüz ettirmektedir: "bazen kanun vasıta ismiyle dış dünyaya ait şeylere işaret ediyor, bunlar kendi kendilerine mevcut şeylerdir, kriminal hareketten bağımsızdırlar, ancak suçun işlenmesinde alet rolü oynayabilirler" (24).

Görülüyor ki suç vasıtasının kriminal hareketten ve kanunun öngördüğü tipik icrai hareketten bağımsızlığı doğrudur. Gerçekten fail suçu işlemeyen önce suç aletini alıp suç işlemiştir. Herhangi bir suç müzesi bu konuda bol imkan sunmaktadır.

Kısacası, suç aletinden, insanın dışında, insan tarafından suç işlemek için kullanılan herşey anlaşılmalıdır. Gözönünde tutmak gerekirken alet terimi sadece etimolojik anlamda kullanılmamalıdır. Eski doktrinin bu konuda suç aletlerini orijinal ve hazırlanan veya tabii ve suni suç aletleri (25) olarak bölmesi gibi, suç aletleri bir neticeyi doğurmak için yapılmış, hazırlanmış şey anlamında anlaşılmalıdır. (Etki etmek, netice doğurmak, teşkil etmek). Kafatasını kırmak için ucu sivriltilen demirin alet olması kadar, aynı amaçla suçun işlendiği yerden alınan çakıtaşı da bir alettir.

Kâfi değil. Suç aletinin sadece tek hareketle işlenen adam öldürme, zarar verme, şiddet kullanma vs. gibi suçlarda mevcut olduğunu düşünmek

(24) Nr. Frosali, sistema, p. 401.

(25) Nr. Berner, op.cit., p. 127; Janka, op.cit., p. 58.

hatalı olurdu. Suçun maddi unsurunu teşkil eden hareketlerin bir maddi faaliyetten ibaret olmadığı fikrinin savunucusu Grispigni olup bunun değeri o'nundur. Bu tip suçlara, hareketi sadece bir fizik olgudan ibaret olan suçları ilave etmek lazım ve bu suçlar bilimsel açıklama, irade açıklaması, duygu açıklaması gibi suçlara bölünürler. Bu suçlarda da bir alet mevcuttur ve bunlar suçu icra etmeye yararlar (kağıt, kalem, alçı, mermer vs. gibi) (26).

9. Suç aleti kavramının genişliği karşısında, suçta kullanılan vasıtaların bir sınıflandırmasını yapmağa teşebbüs zarureti kendisini göstermektedir (27). Bu sınıflandırma bir defa daha şekilci bir mantıkla olmalı, aksine esasa inen bir mantıkla olmalıdır. Çeşitli açılara göre belirli bir suç aletini inceledikten sonra, suç fail kavramı içinde suç aletinin neden ve nasıl değeri incelenecektir (aşağıda No. 18).

Bu analiz iki açıdan yapılabilir. Statik ve dinamik açılar. Statik açıdan suç aleti olduğu gibi yani tabii yapısına, oluşuna göre; dinamik açıdan tesir kabiliyetine nedensellik dünyasındaki yerine göre incelendi. Bu iki açı aslında birbirini tamamlamaktadır. Çünkü aletin kullanım tarzı onun yapısından bağımsız olamaz.

Bu ayırım normlarda bulunmaktadır. Görüldüğü gibi (yukarıda No. 6) gerçekten, ceza normu çok defa belli suç aletlerinin üretim ve taşınmasını yasaklıyor ve cezalandırıyor. Bu halde suçun maddi unsurunu oluşturan suç aleti statik anlamda değerlendirilmekte, fakat her zaman nedensellik bağı var sayılmaktadır. Buna karşılık, suç aleti kullanılarak suçun unsurunu teşkil ettiği (bağlı aletli suçlarda) veya suça tesir eden sebep veya suça tesir eden takdiri sebep olduğu (serbest aletli suçlara) zaman, suç aleti nedensellik bağı çerçevesinde dinamik açıdan değerlendirilmektedir.

10. Bir birinci ayırım tabii aletler ve suni aletler olarak yapılabilir, birincileri kendi başlarına tabiat yaratmıştır (rerum natura); ikinciler insanlar tarafından yapılır veya doğadaki eşyaların değişmesinden elde edilirler. Örnekler burada faydasız olarak mülahaza edilebilirler; bulaşıcı hastalığın yayılması için bulaşıcı mikrobu, silahla işlenen herhangi bir suçu gözönüne almak kafidir.

(26) Nr. **Grispigni**, op. cit., p. 152.

(27) Diğerleri arasında embriyon düzeyinde küçük ve az bir suç aletleri sınıflandırması **Welzel** de bulunmaktadır, *Das duet. strafrecht*, 11a ediz., 1989, p. 292, keza SGG'nin 223a nolu paragrafı, vasıtanın tehlikeliliği veya suçun işleniş tarzından kaynaklanan netice sebebiyle ağırlaşan yaralamalarla ilgili.

11. Sun'î aletler kendi aralarında tabii aletler ve hukuki aletler olarak ta bölünebilirler. Bu bölümlenme aletin tabii tecrübi mahiyetinden veya hukukun alete vermiş olduğu belli bir anlamdan kaynaklanır. Birinci kategori daha enteresan elbette, fakat ikinci kategori için de örnek eksik değil: Şikayet, ihbar gibi hukuki tasarrufları hatırlamak kafidir. Bu vasıtalar ile "doğru olmadığı halde bir suçun meydana geldiği iddia edilmekte" veya "suç işlemediği halde birisine suç isnat edilmekte" suç tasniinde ve iftirada olduğu gibi (İCK. md. 367 ve 368) (TCK. 283-285). veyahut aleniyetin hakaret suçunun ağırlatıcı sebebi oluşu gibi (28).

12. Suç aletinin yapısına göre tabii aletleri birçok ayırma tâbi tutmak mümkündür. Bunlar failden kaynaklanan farklı iticilere dayanırlar.

Göze çarpan birinci ayırım canlı aletler ile cansız aletler arasındadır. Cansız aletler elbette kuralı teşkil eder. Canlı aletler de az değildirler. Başkasını, halkı rahatsız eden hareketler suçunda, gürültü çıkaran veya gürültü çıkarması önlenmeyen "hayvanlar" suç aletidir. (İCK. 659) (TCK. md. 546); hayvanların başboş bırakılması, iyi idare ve muhafaza edilmemesi neticesi ammenin huzur ve selameti için tehlike teşkil etmeleri suçunda suç aleti, hayvandır (İCK. md. 672) (TCK. md. 563). Bunların dışında, ki bu suçlar bağlı aletli suçlardır, hayvanlar bir çok suçlar için serbest aletli suç vasıtası olarak kullanılabilir. Zehirli yılanın adam öldürmek için kullanılması, eğitilmiş köpeğin taşınır eşya veya benzeri şeyler çalmak için kullanılması akla gelenlerden.

Doktrinin uzun zamandan beri tartıştığı bir problem de failden başka bir şahsın suç aleti rolü oynayıp oynamayacağıdır. Carrara şu ihtimali açıkça kabul ediyordu: "Eğer bir fiil kendisini icra eden şahsın özgür iradesine bağlanamıyorsa, bu fiil bu şahsın sayılamaz: bu fiilin arkasındaki bu fiili isteyen uzun elli şahıs ve bunun kolu, suçun maddi aleti gibidir. O halde suçun faili bun'ar (şahıs ve kolu) sayılır" (29); Carrara'nın bu fikri Rossi, Impallomeni ve Manzini tarafından benimsendi. Bu fikir Zanardelli Kanunu'nun hazırlık çalışmalarında da görülmektedir (30). Bugün bilindiği gibi bu görüş, dolayısıyla fail denilen teorinin temel merkezini oluşturmaktadır (31).

(28) Nr. **Santoro**'da, Suça tesir eden haller, Cilt., p. 116-7, fizik vasıtaları hukukî castalardan ayırmaktadır.

(29) Nr. **Carrara**, Programma, cit., par. 428.

(30) Nr. **Impallomeni**, Diritto penale (ediz. postuma curata da V. Lanza), 1921, p. 376; **Manzini**, Trattato di dir. pen., I, 1908, p. 438; **Rossi**, Trattato di diritto penale, 1863, p. 39; cfr. Zanardelli Kanunu'nun hazırlık çalışmaları için, **Crivellari**, Il Codice Penale, IV, 1892, p. 113.

(31) Nr. İnsanı da suç aleti sayma imkanı üzerine, **Rittler**, Lehrbuch des österr. Strafrechts, 2a ediz., 1954, p. 275 ve burada zikredilen yazarlar; **Baumann**, Strafrecht, Allg. Teil 5a ediz., 1968, p. 554; **Mezger-Blei**, Strafrecht, Allg. Teil, 13a ediz., 1968, p. 262; **Schmidhauser** Strafrecht, Allg. Teil, 1970, p. 415 s.

İnsanın tek başına suç aleti rolü oynaması fikrine şiddetle karşı çıkmıştır, fakat çoğu zaman zayıf argümanlarla. Giannitti göre “eğer suçun maddî konusu bir insan ise veya bir vücut ise, suç vasıtası sadece bir vücut olabilir” (32), netice olarak” dolayısıyla fail denilen kişi... hiçbir zaman suç vasıtası sayılamaz, Grispigni'nin müşahade ettiği gibi, olay özel hükümler arasında yer alan maddenin ihlaline girmemekte muhtemelen iştirake girmektedir” (33).

Suç aleti sayılmayan dolayısıyla fail, çünkü o iştirak kurumuna girmekte, elbette kesin bir argüman değildir. Bilindiği gibi dolayısıyla fail kavramı, fiili irtikap edenin cezasız kaldığı zaman bunu kullanan şahsın, iştirak hükümlerine göre cezalandırılmaması halinde, bu şahsın cezasız kalmasını önlemek için doktrin tarafından icad edilmiştir. Kanunumuz iştiraki suça şahısların iştiraki başlığı altında düzenlenmiş olup, bu kavramı suça iştirak olarak değiştirmek, kanunun düzenlemediği bir neticeye varmak olur. Eğer iki kişinin varlığına rağmen suç tek suç ise (mes. İ.C.K. md. 110) iki failden birisi, aslî maddî fail cezalandırılmıyor, aslî manevî fail cezalandırılıyor ise, bunun sebebi aslî maddî failin aslî manevî failin elinde alet oluşu ile açıklanamaz.

Her halükarda birşey muhakkakki insan vücudu tek başına da, başka insan vücut mülkiyetlerine bağlı olarak da suç aleti olarak kullanılabilir. Anı bir dürtü ile kendisini vitrine karşı atan şahıs, durumu bilmeden oradan geçerken kristalleri parçalayan şahıs, nası-ızrar suçunu işlerken, insan vücudu alet olarak kullanılmaktadır; nedensellik rabıtası içinde bilerek veya bilmeyerek sebep olunmuş bir felaket, kendisini yüksekçe bir yerden atan veya intihar eden kişi, bir kişinin üzerine düşerek onu eziyor veya ölümüne sebep oluyor ise burada da o kişinin vücudu bir alet durumundadır.

Canlı bir varlık olan insan bu hipotezlerde sorumlu olmasa bile, suç aleti durumundadır. Kaldığı Ceza Kanunu'nun, insanı münhasıran suç aleti olarak kabul ettiği hallerde de vardır, difencilik için küçüklerin kullanılması suçunda durum budur. Bu suçtan “14 yaşından küçükleri veya isnat kabiliyeti olmayanları difencilik için kullanan” şahıs cezalandırılmakta, kullanılan şahıslar suç aleti olmaktadır (İCK. md. 671).

13. Yapılarına göre cansız suç aletleri biyolojik aletler kimyasal aletler ve fizikî aletler olmak üzere üçe ayrılırlar.

Biyolojik suç aletleri hayvanlara ve bitkilere zarar verebilecek durumda olan küçük canlılardır, mesela, bulaşıcı hastalık yaymak için mikrobu

(32) Nr. **Giannitti**, *L'oggetto materiale*, cit., p. 54.

(33) Nr. **Giannitti**, op. cit., p. 54-55.

kullanılması (İCK. m. 438) veya hayvanlara ve bitkilere bulaşıcı bir hastalığın yayılması için mikrop yayılması (İCK. md. 500), buna karşılık adam öldürme, veya adam yaralama gibi bağ'ı aletli suçlarda, suç işleme aracı olarak mikropları, virus tetenoz mikrobu vs. kullanılabilir. Biyolojik harplerde biyolojik suç aletlerinin kullanılabileceği geniş ölçüde kanıtlanmıştır.

Sulara ve yiyeceklere zehir katılması suçundaki zehir (İCK. md. 439); yiyecek maddelerinin değiştirilmesi (İCK. md. 440) veya ticari maddelerin değiştirilmesi için kullanılan madde (İCK. md. 441), adam öldürmek için kullanılan zehir (İCK. md. 577/n. 2) vs. kimyasal suç aletlerinin örnekleridir.

Fiziki aletler belki daha geniş bir kategoriye oluştururlar. Klasik fiziğin, atom veya nükleer fiziğin kanunları çerçevesinde fonksiyon icra eden tüm aletler fiziki aletlerdir; ateşli silah balistik kanunlarına göre suç aleti olabilir, mekanik vasıtalar mekanik kanunlarına göre, ses aletleri ses aletleri kanununa göre, grafik vasıtaları (yazı, resim, fotoğraf vs.) optik kanunlarına göre modern suçlu bu konuda atom fiziğinden bile yardım isteyebilir. Basında birkaç sene önce çıkan bir habere göre kocasından kurtulmak isteyen zengin bir latin Amerikalı kadın kocasının elbisesinin altına bir kılıf yaptırarak bu kılıfta her zamanki gibi radyoaktif madde bulundurmaktaydı.

14. Suç aletlerini dinamik görünümleri açısından da birçok yönden sınıflandırmak mümkündür.

Birinci ayırım aletin yapılış amacı açısından yapılabilir; yani aletin yapılma nedeni yönünden, dinamik illiyet açısından suç aletleri, münhasıran suç işlemeğe tahsis edilmiş aletler, muhtemelen suç işlemeğe tahsis edilmiş aletler olmak üzere bölünebilirler. Birinciler için Berner'in dediği gibi "onların subjektif amaçları önceden tesbit edilmiştir", buna karşılık ikincilerde "alet bazen suç işlemek için vasıta olabilir" (34).

İki tip alet arasında kavram farkı suç işlemek için tam uygun silahlar ve tam uygun olmayan silahlar ayırımında da açıkça görülür. Birinciler gerçekten yapıları gereği "bir şahsa zarar vermek için yapılmışlardır"; tam uygun olmayan aletler, "zarar vermeğe müsait tüm aletlerdir" (İCK md. 585) (TCK. 457). Fakat silahtan başka, Ceza Kanunu'nda münhasıran suç işlemek için aletler bulmak da mümkündür. (TCK 316) 461 nci madde paralarda "taklit ve sahtekârlık suçlarını işlemeğe münhasır aletlerden", 471 madde resmî evrakta devlete ait damga ve işaretlerin taklidi için kul-

(34) Nr. Berner, op. cit., p. 127.

lanılan aletlerden" söz etmekte, buna karşılık yine kanunda münhasıran suç işlemeğe müsait olmayan kişiyi tahkir ve rahatsız eden, kirleten şeyleri, telefon , basım vs. gibi aletleri bulmak da mümkündür (İCK. md. 674).

15. Yine dinamik açıdan suç aletleri, kullanıldıkları alana, kullanılış derecelerine ve kullanılış tarzlarına göre farklılıklar arzederler.

Birinci açıdan bakınca suç vasıtasının nedensel tesirinin her zaman fiziki olmadığı görülür, şu anlamdaki bu tesir her zaman maddi değildir. Bu belki kural olsa da, vasıtanın dış dünyada doğrudan veya dolaylı bir şekilde psikolojik ve ruhsal olgu olarak tezahürü, az görülmemektedir. Bu gözlem doğrultusunda bazı vasıtaların münhasıran fizik tesirleri, bazılarının münhasıran psikik tesirleri, bazılarının da karma tesirleri olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuncu ihtimalin açık örneği olarak şiddet ve tehdit suçunun vasıtasını oluşturabilecek tam uygun veya tam uygun olmayan silahlar gösterilebilir; ikinci kategorinin örneğini telefonla işlenen sövme suçu (İCK. 594), başkasına can sıkıntısı verme ve başkasını rahatsız etme (md. 660), nihayet birinci kategoriye toksik maddeler ve hastalık saçan mikroplar vs. teşkil etmektedirler.

16. Yine dinamik açıdan düşünüldüğünde suç aletleri kullanılış tarzlarına göre kalite ve miktar tesirleri açılarından da bölünebilirler.

Birinci açıdan ayırım yeterli vasıtalar, yetersiz vasıtalar arasında teşebbüs alanında görülür. Yetersizlik Manzini'nin dediği gibi "elverişsizlik değildir, çünkü bu kavram nedensel rabitanın tamamen eksikliği anlamına gelirken, yetersizlik somut olayda amaca erişmek için gerekli gücün eksikliği anlamına gelir (35).

Suç aletleri tesirlilik kalitesi açısından, uygun ve uygun olmayan olarak ikiye bölünürler. Bu ayırım bilindiği gibi, teşebbüs suçu ile, işlenemez suçun sınırını oluşturur ve teşebbüsü işlenemez suçtan ayırır (36).

17. Nihayet kullanılış tarzlarına göre, suç aletleri bölünebilir, kanunun hareket ve bu nedenle pek yerinde olmasa da vasıta için kabul ettiği bir kritere göre (yukarıda No. 3), suç aletleri şiddet aletleri, hileli aletler olarak bölünmekte, kanunun terimiyle gizli aletler (İ.C.K. mad. 577/n. 2) olarak bölünmektedir, yani hareketin gizli, sinsî veya görülebilir şekilde, güneş ışığında yapılıp yapılmamasına göre. Bir ateşli silah ile bulaşıcı hastalık yayyan bir mikrobun veya zehirin karşı karşıya konması halinde fark

(35) Nr. **Manzini**, Trattato, II, 1961, p. 461; **Scarano**, il tentativo, 2a ediz., 1960, p. 171.

(36) Nr. Suç vasıtası ile vasıtanın uygunluğu arasındaki sıkı münasebet genellikle kabul edilmektedir. Nr., herkes için, **Petrocelli**, il delitto tentato, cit., p. 129 ss.

kolayca açığa çıkar. Hüleli vasıta kullanmanın özelliği 61/n.1 nci maddede belirtildiği gibi "genel veya özel savunmaya engel olmasıdır" ve bu durum, Roma hukukundan beri zehirin neden şiddet ile işlenen adam öldürme suçundan daha ağır oluşunu anlatmaktadır. (37).

18. Tarifi ve sınıflandırmasından sonra eğer suç aletlerinin suçun oluşumunda nedeni, niçini kullanma şekli açıklanmamış olsaydı suç vasıtası teorisi doktrinel bir iyilik seviyesinden ileri gidemezdi.

Suç aleti teorisinin bu yönü ile eski doktrinin gözünden kaçmamıştı. Roberti "suçun ağırlığını, suçluda kasdın ve ihanetin derecesini tesbit etmek, dolayısıyla suçun toplumda ağırlık derecesini ölçmek için suç vasıtasını suçun işlendiği yer ve zamanı birlikte değerlendiriyordu (38). Berner "kullanılan suç vasıtasının" şu nedenlerle mühim olduğuna işaret etmişti: "1) Suç delili olduğu için, seçilen vasıta failin iradesinin işareti olabileceği için, 2) Cezalandırılabilme ölçüsü olabileceği için. Güçlü ve tehlikeli bir vasıtanın seçimi failin suç işlemeğe kararlı ve tehlikeli iradesinin göstergesidir; 3) Suçun özü için.... vasıtalar elverişli ve elverişsiz olarak birbirinden ayrılırlar"(39).

Bugün hukuk tekniğinin ve ceza metodolojisinin ilerlemesi sayesinde, suç aletinin çeşitli açılardan aldığı anlamları, yani maddi Ceza Hukuku ve Kriminoloji bir yandan, Ceza Usul hukuku ve Kriminolistik diğer yandan-artık kolaylıkla ve daha açıklıkla ortaya konabilir.

Bunun için suçun yapısal analizi ile suçun ihtiva ettiği kötülükler yer değiştirmelidirler. Suçun sadece tek unsurunun bu unsur esaslı veya arızî olabilir-incelenmesi, onun işleniş tarzını gerçek dünyaya çıkarmıyor. Fakat ondan failin kişiliği, imajı çıkıyor. Bu hareket tarzı ile bir failin kişiliğini bıraktığı izden anlıyoruz. Suçun objektif unsuru ile subjektif unsuru burada birbirini tamamlıyor. Böylece suçun genel olarak içeriği objektif ve subjektif unsurları ortaya çıkıyor.

Bilindiği üzere, zayıf bir analitik formül ile suçun bu ikili yapısı fazla eski olmayan doktrin tarafından ifade edilmmişti. Suçun nedensel değerinin karşısına, suçun belirti oluş değeri konmuştu. Birinciye suçla verilen zarar veya tehlike (sosyal ve ferdi) göstermekte; ikinciye, "yaptığı fiil ile birleşen suçlu psikolojik kişilik göstermektedir." (40).

(37) Nr., evvelce **Anton Matteo**, De Criminibus, Amsterdam, 1661, p. 502 **Impallomeni**, L'omicidio nel diritto penale, 1900, p. 307.

(38) Nr. **Roberti**, Corso completo del diritto penale delle Due Sicilie, III, 1833, p. 24.

(39) Nr. **Berner**, op. cit., p. 128 .

(40) Nr. **Rocco**, L'Oggetto, cit., p. 407.

Bu kavram Ceza Kanunu'na Arturo Rocco vasıtasıyla girmiştir ve birkaç defa işaret edildiği gibi 133. maddede geçen suçun ağırlığı fiilin bir icra edilmiş şeklindedir. Aynı zamanda somut olayda failin suç işleme kapasitesini ve failin kişiliğinin belirtilerini ifade etmektedir.

Temelde sorumluluk için önce faili değil de fiili esas alan bizim ceza hukuku sistemi gibi bir sistemde, suçun nedensel değerinin esas alınmayacağı kendiliğinden açığa çıkıyor. Buna karşılık suçun belirti taşıyan yönü sadece tamamlayıcı niteliktedir. Failin kişiliği ön plana alınsaydı aksi olacaktı. Emniyet tedbirleri failin tehlikeliliğini temel olarak aldığı için, bu tedbirler için suçun enaz belirtici değeri esas alınmaz. Çünkü suçun araz belirtici değeri nedenseldir, bir hükümde yer almıştır. Sadece dolaylı yoldan gözönüne alınabilir. Ancak bir şey muhakkak: Sorumlu ve tehlikeli kavramlarında bunları anlamlandıran veriler ayırdır (misal md. 203. İCK.) ancak bunların yorumunda değişen, suçun nedensel değeri ile belirti (araz) ortaya çıkarıcı değeridir.

Suç aletinin ceza için nedensel bir değeri vardır. Şüphesiz suç aletinin zararlı veya tehlikeli neticeyi doğuran hareket içinde yer alması onun netice ile bağlantısını kurar (İCK. md. 40); esasen bu bağlantı 133 ncü maddenin 1 nolu bendinin birinci kısmında bizzat kanun koyucu tarafından kurulmuştur. Bu kısımda suç vasıtası açıkça hakime suçun ağırlığını değerlendirmek için ölçüt olarak verilmiştir. Suç aleti aynı zamanda suçlunun kişiliğini belirleyici bulgular da taşımaktadır. Bizzat Rocco suç işleme kabiliyetini açığa çıkarmaya yarayan bulgular arasında ihlal edilen değer, hareketin mahiyeti, hareketin şekli, suçun işleniş zamanı ve yerinden başka suç vasıtasına da yer veriyordu (41): Crispigni de bu düşünceyi izleyerek diğerleri arasında "kullanılan vasıtalar" ve "suçu işlemeye gösterilen yeteneği" (42) failin kişiliğinin belirtisi saymıştır.

19. Suçun ağırlığı ile suçta kullanılan aletin müsabeti konusunda halen geçerli olan dogmatik prensipleri daha iyi teorize etmek için, birbirinden ayrılmayan, nedensellik ile suçun belirtileri kavramlarının ötesine giderek suç aleti ile suçun içerdiği diğer kötülükler arasındaki münasebeti yeni baştan analiz etmek gerek. Çünkü söylendiği gibi bu kötülüklerin açığa çıkarılmasıyla suç aletinin suçun bütünlüğü içinde ağırlığı belirtilecektir.

(41) Nr. **Rocco**, op. cit., p. 408.

(42) Nr. **Crispigni**, *La pericolosità criminale ed il valore sintomatico del reato*, in *scuola pos.*, 1920, p. 140.

Modern doktrine göre, suç sadece hukuka aykırı bir neticeden ibaret değildir. Sadece hareketten de ibaret değildir. Suçu oluşturan kötü olgular üç tiptir.

Netice kötülüğü, hareket kötülüğü ve failin iç dünyası (Gesinnung) kötülüğü. Netice kötülüğü kanunun himaye ettiği zarar veya tehlikenin meydana getirilmesinden ibarettir. Suçun ilk göze görünen kötü yanı budur. Belki bu nedenle Ceza hukuku tarihinde ilk önce bu kötülük kendisini gösterdi. Bununla doktrin suçun maddi hukuka aykırılığı kavramını birleştirdi, ve hukuk düzeninin amaçlarıyla çelişmiş saydı.

Daha karışık ve nazik olan kötülük –bu nedenle daha az farkedilen– hareket kötülüğüdür. Çoğu zaman hukukun ihlali sadece neticenin meydana gelmesi ile oluşmaz. Başka kötülöklere beraber bir kötülöklere bütünü de gerekir. Geniş bir formüle göre tabiata, fiilin işleniş tarzına göre bir takım kötülöklere gerekir. Bunlardan bazıları failin suç işleme tarzından, failin şahsına bağlı suça tesir eden sebeplerden ileri gelebilir, meselâ failin bir mülkellefiyet altında olması, bazı özelliklere sahip olması vs gibi, veyahut suçun manevi unsurundan, son analizle kasttan ileri gelebilir, yeter ki o'na iradî tavir olarak ikinisi de içirme olanağı tanınsın, hukuka aykırı fiilin merkezî noktası ve failin hukuka aykırı olan iç dünyasının neticesi kusurluluğun bir şeklidir.

İç dünyanın kötülöklere nihayet kasttan başka, özel ruhsal durumlarla da birlikte oluyorlar ki bunlar failin kişiliğini belirlemektedirler (aşâğılık duygusu, vahşet vs.) (43).

Bir benzer kavramda tartışmalı olmaktan uzaktır. Fakat burada konu ile ilgili herşeye yer vermek faydasızdır. Bu sadece konunun sınırlı oluşundan değil konu ile ilgili kötülöklere çokluğundan, özlerinin tabii oluşundan, bağımsız olmayışlarından, çoğu zaman birbirleri için tamamlayıcı nitelikte oluşlarından ve hemen her zaman bir olay içinde ele alınmış oluşlarından. Meselâ hareketin kötülüğünü teşkil eden, faille yüklenen mülkellefiyet ile aynıyet kesbeden bu kötülök, suçun "herhangi bir şahıs" tarafından işlenmesini önter, bu kötülök bir çok yönden netice ile bağlantılı bir kötülök olup, failin özel durumunu aynı zamanda suçun hukuki konusunu sunu yansıtmaktadır, memurların idareye karşı işlemiş oldukları suçlarda görüldüğü gibi, failin bazı özel ruhsal tavırların da olduğu gibi, insanın iç

(43). Nr. Ceza Hukukuna aykırı fiilde hareket ve neticenin kötülöklere üzerine, **Stratenwerth**, *Handlungs- und Erfolgsunwert im Strafrechts in Schweiz. Zeits. Strafr.*, 79 (1963), p. 253 ss.; **Jescheck**, *Lehrbuch des Strafrechts, Allg. Teil, 2a ediz.*, 1972, p. 180 s.; **Schmidhauser**, *Strafrecht*, cit., p. 169 s., p. 199 s.

dünyasına ait bir şey olsa da neticeye yansımakta, en azından neticenin ağırlığını artırmaktadır. Vahşet veya zulüm ile işlenen bir hareket kötülüğün ifadesi olup mağdur için ıstırapın ve suçun doğurduğu zararın artmasını ihtiva etmektedir.

20. Suç vasıtası ile suçun kötülüklerinin münasebetinin dogmatik incelenmesinden, fiili neticelerine geçiş zor bir adım değildir.

Neticenin kötülükleri için, suç aletinin zarar gücü ile fiilin doğurduğu zarar veya tehlike ki alet fiilin bütünlüğü içinde yer alan vasıta- arası- daki münasebet, nedensel kanunları inceleyen bilime göre fiziki, kimyasal ve biyolojik yapılarına göre değerlendirilebilirler (yukarıda N. 13). Bu nedenle hukuk sadece objektif nedenselliği göz önüne alır. Mikrobu yayılması sonucu bulaşıcı hastalık oluşması, patojen tıbda umumun sağlığına zarar verdiği bilinen bir olaydır; Kanun koyucunun isteyerek mikrop yaymayı umumun sağlığına zarar veren bir suç olarak neden cezalandırdığını bu durum anlatmaktadır. Bu suçta mikrop hastalığın yayılması için *Conditio sine qua non* (onsuz olmaz) olduğundan bağlı biyolojik alettir; sadece bu mikroptan gerçekte öyle ve o genişlikte bir zarar meydana gelebilir.

Karşılıklı olarak, kanunî tarifte belirtilen silâhların kullanılarak düello (İCK. md. 396) suçuna sebebiyet vermelerinde, burada sadece şahsa karşı işlenen bir suç sözkonusu değildir. Öte yandan kanun bu suçla sadece şövalye geleneğini gözönünde tutmamış, aynı zamanda özellikle bu karşılaşma- daki doğacak zarar ve tehlikeyi azaltmayı da göz önünde tutmuştur. Düello da silah kullanma suçunda, silahların aynı zararı verme gücüne, düzeyine sahip olmaları gerektiğinden, düello bağlı aletli suçtur. Zikredilen her iki hipotezde de alet, suçu teşkil eden bağımsız bir unsur durumundadır. Aynı zamanda suçun kötü neticelerini yansıtarak zarar veya tehlike ile birleşmektedir.

Suçun maddi unsurunun kötülükleri alanında, elverişli olmayan suç vasıtasının kullanımının neden teşebbüs suçuyla ayniyet kesbetmediği de açığa çıkıyor (yukarıda N. 16). Maddi unsura ilişkin olguları içeren, neticeyi gerçekleştirebilecek fiilin yokluğu nedeniyle elverişli olmayan hareket himaye edilen değere ilişkin olguları ihlal etmez. Buna karşılık elverişli vasıtanın kullanılması netice eksik olsa da teşebbüse sebebiyet vermektedir.

Netice ile suç aletinin münasebeti konusunda, suç aletinin kanun tarafından teknik anlamda suça tesir eden sebep rolü üstlenmiş olduğuna işaret etmek gerek. Meselâ hareketin basın yoluyla veya neşredilmiş bir başka vasıta ile işlenmesi ağırlatıcı sebep sayılmıştır (İCK. md. 595) (TCK. 480).

Sebebi, basının haysiyet kırıcı şeyi geniş bir kitleye yayma olanağına sahip oluşu ve buna vasıtalık edışıdır. Bu yayım zararın şiddetini, dolayısıyla kötü neticeyi ağırlaştırmaktadır. Aynı sözler silah kullanmanın ağırlatıcı sebeb sayıldığı diğer suçlar için de geçerlidir (İCK. md. 339, 393, 610, 611 vs.). (TCK. 254, 188, 308).

133 ncü maddede suç vasıtası farklı şekilde tezahür etmektedir. Burada suç vasıtası yaptığı tesir ile suçtan doğan zarar veya tehlikeye etkide bulunmamış ise suçun ağırlığının takdirinde göz önüne alınamaz. Ancak suç vasıtası, failin suç işleme kapasitesinin göstergesi olabilir.

21. Hareketin kötülüğünün parametresi olan suç aleti ile bir suç içinde alete verilen yer arasındaki münasebeti ortaya koymak kolaydır.

Yaygın fikre göre hareketin kötülükleri suçu teşkil eder. Bu kötülükler hukuka aykırı hareketi meydana getirir (44). Az önce söylenen sözler neticenin de birtakım kötülükleri içerdiğini ortaya koyduğunu kanunun kural olarak suçun objektif (maddi) unsuru ile subjektif manevi unsurunu dengeli bir şekilde karşı karşıya koyduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak bir şey muhakkak: Ceza Kanununun hareketin kötülüklerini neticenin kötülüklerinden bağımsız bir şekilde değerlendirdiği haller az değildir. Bu hal, sebebiyet verilen zararlı netice ile tehlikenin ağırlığının derecesinin aynı olmasına rağmen, suçun işleniş şeklinin farklı olmasından dolayı bir suçun diğerinden daha ağır olmasında görülür. Ammenin se'ameti aleyhine işlenen cürümler ile mala karşı işlenen sürümlerin hile ile veya şiddet ile işlenip işlenmediklerine göre ayrılması ve bunlara farklı cezalar öngörülmesi bunu kanıtlamaktadır.

Suç aletinin, hareketin kötülüğü ile birleştiği hallerde suçun ağırlaşması ender değildir. Böyle durumlarda hareketin kötülüğü suç aleti olarak bir canlının kullanılması halinde kendini gösterir. Suçun isnat kabiliyeti olmayan birine işletilmesi tüm suçlar için ağırlatıcı sebeptir (İCK. md. 111); dilencilik için isnat kabiliyeti olmayan şahıslar ile 14 yaşından küçüklerin kullanılması halinde, suç daha ağır bir başlık taşıyor (İCK. 671) (TCK. 545), bazı defa hareket olgusu şiddet vasıtası silah kullanıldığı için yağmada olduğu gibi suçu ağırlaştırmakta (İCK. md. 628/No. 1) (TCK. 497/1) veyahut hileli bir vasıtanın kullanılması zehirlenmede olduğu gibi (İCK. md. 577/n. 2) ; Bu kadarı kafidir. Ancak bir sonuca ulaşmak için neticenin kötülüklerinin eşitliği halinde, belli bir suç aletinin kullanılması

(44) Nr. Bu anlamda örnek, mesela, **Petrocelli**, L'antiguridicita, 1966, p. 72, s.; **Welzel**, Gesinnungsmomentie im Strafrecht, in Festschr., von Gierke, 1950, p. 297, e Fahrlässigkeit und Verkehrsdelikte, 1961, p. 20 s.

hareketin kötülük değerini artıran, suçu ağırlaştırıran bir suç işleme tarzı sayılabilir.

22. Suç aleti, suçun psikolojik unsuru ile birleştiğinde hareketin kötülüğü karşısında önemli derecede ehemmiyet kazanır. Elbette failin bilinç ve iradesi suç vasıtasını, suçun soyut ve somut yapısal unsurlarını kapsamaktadır. Vasıtada hata kasda yansımaz., onun kapsamına girmez. Bu açıdan, suçun psikolojik unsuru, suç vasıtasını sadece nedensellik rabıtası açısından kapsamına almamalı onu tek başına da kapsamına almalıdır. Bu durum bağlı aletli suçlarda görülmektedir (yukarıda n. 7). Çünkü suç aletinde hata veya bilgisizlik suçun tarifinde hataya götürüyor ve kasda ihtiyaç bırakmıyor. Bu nedenle mevkute vasıtasıyla işlenen aile morali aleyhine suç (md. 565) bir kimse tarafından basılı bir kağıt ile işlendiğinde, fail tarafından bu basılı eserin yanlış olarak mevkute olmadığı iddia edildiğinde fail sorumlu tutulmayacaktır.

Halbuki serbest aletli suçlarda (yukarıda No. 7) şahısta hata olmadığı zaman vasıtada hata, kasdı bertaraf etmektedir. Fakat nedensellik rabıtasında hata neticenin gerçekleşmeinde hata anlamına geldiğinden, bilinçsiz ve gayri iradi bir hareket sayılacaktır. İlaç yaptığımı inanan bir şahıs gerçekte zehir yapmış ve birinin ölümüne sebebiyet vermiş ise bu şahısta, adam öldürme iradesi yoktur. Buna karşılık vasıtada hata nedensellik bağında sapma hükümlerine göre çözümlür. Gaz lambası patlatarak birisini öldürmek isteyen şahıs, ölümün zehirleme suretiyle meydana gelmesi halinde olduğu gibi (45).

Manevi unsur ile suç aleti arasındaki bağ o denli ayrılmaz ki Santoro'nun haklı olarak işaret ettiği gibi, belli bir aletin kullanılması teknik anlamda ağırlatıcı sebep olmaktadır. 59'ncu maddenin kapsamına almadığı az olmayan hallerden biri budur. Çünkü suç aleti" icra hareketleri prosesüsüne öyle giriyorki, hemen her zaman fiil iradesi ile vasıta iradesini birbirinden ayırmak imkansızdır. Suç vasıtası iradi olarak kullanılmalıdır. Çünkü vasıtanın iradesiz oluşu fiilin iradesiz oluşunu doğurur"(46).

Suçun manevi unsuru ile alet arasındaki bu münasebet çabuk önem kazandı ve doktrin tarafından, suçun manevi unsurunun ispatı konusunda bir delil olarak kullanıldı. Değerlendirme mekanizması aksi bir yol izleyerek suç aletinden hareket ile onu kullanan iradeye ulaşmak yönünde oldu.

(45) Nr. **Frosali**, L'errore nella teoria del diritto penale, 1933, p. 394 s.; **De Marsico**'yı da görünüz, *Coscienza ve volonta nella nozione del dolo*, 1930, p. 87 s.

(46) Nr. **Santoro**, op. cit. ,p. 254.

Ferrini'ye göre lex Cornelia Kanunu çerçevesinde silah taşıyan bir kimsenin iradesini, taşıma olayı yansıtmakta, bu durum failin cezalandırılması için kafi sayılmakta idi (47).

L'Engelmann, Glassatörler ve Postglassatörler gibi vahşice hareketlere işaret ederek, çok tehlikeli bir silah ile yaralamayı, failin vicdanının bir belirtisi ve tabii nedensel neticesi sayıyordu. Bartolo ve özellikle Baldo da aynı şeyleri teyid ediyordu (48).

Modern çağda daha açık bir şekilde Berner vasitanın bilinmesinin önemini vurgulayarak "seçilen vasita failin iradesinin tezahürü olur demekte, suç aletinde failin maksat ve kararlılığı bulunur demektedir" (49). Carrara'nın bizzat kendisi ani kast ile teşebbüsün birarada olamayacağını açıklayarak: "öldürmek için kullanılan silahta öldürme niyeti vardır, yaralamak için kullanılan silahta yaralama niyeti vardır demek için yarışanların iyi bir akıl yürütme yapamadıklarını", çünkü "öfke ile birisini öldürmek için uygun vasıtayı eline geçiren şahıs kriterinin geçerli bir kriter olmadığını" söyleyerek şunları ilave etmeğe mecbur oldu: "Şu şarttaki ölüme uygun vasıtalar veya hiç olmazsa ölüm vasitasının normal neticesi olmalıdır ve bu vasıtalar hemen hemen zaruret derecesinde olmalıdır ve fail bunların suçu işlemek için uygun vasıtalar olduğuna inanmakta haklı olmalıdır" (50).

Kısacası, suç aletini subjektif yönden yorumlayarak, buradan bunu kullanan failin psikolojik durumunu açıklamak, suç aletinin yapısından failin karakteri hakkında bir neticeye varmak mümkündür. Burada taammüdü ve taammüdün varlığı için vasıtaların hazırlanışına ve bunların özel yapısına bakılışını hatırlatmak kafidir. Mademki taammüd sadece kasdın yoğunlaşmış derecesidir, o halde buradan şu neticeye varılarak denebilir ki alet kasttaki kötülük ve kasdın yoğunluğunun bir işaretidir (51).

Suç vasıtası, kasden işlenen suçlarda kasdın derecesinin bir belirtisi olduğu kadar tahsire işlenen suçlarda da aynı görevi üstlenebilir. Taksirli bir suç işlenebilecek potansiyel güç vasita olarak kullanıldığı zaman, bunun sebep olacağı istenmeyen netice öngörülebilir. Bunun sonucu taksirin yoğunluğu belirlenir. Taksirli suç vasıtasından 133 (İCK) maddenin anladığı anlamda taksirin derecesini de anlamak mümkündür.

(47) Nr. Ferrini, Diritto penale romano, in Enciclopedia del diritto penale, diretta dal Pessina, I, 1904, p. 382.

(48) Nr. Engelmann, Die Schuldlehre der Postglossatoren, 1895, p. 133 s.

(49) Nr. Berner, op. cit., p. 128.

(50) Nr. Carrara, Programma, cit., par. 368.

(51) Nr. Hepsi için, Contieri, La premeditazione, 2a ediz., 1970, p. 40, s.; ve daha önce Delogu, Teoria della intensita del dolo, in Annali di Dir. Proc. Pen., 1935, p. 860.

23. Daha açıktır ki suç aleti tipi veya yapısı ile suç failinin iç dünyası ve tehlikeliliği arasında muhtemel karşılıklı etkileşim mevcuttur. Tipik misali, işkence için kullanılan alet, onu kullanan faildeki vahşet derecesini gösterir (İCK. md. 61/N. 4) “adam öldüren şahıs mağdur can çekişirken mağduru tekmeliyor ise vahsi hareket ediyor” (52); veya hayvanlara işkence için kullanılan alet; “işkence hayvana ağır şekilde elem veren aletin kullanılmasıdır” (53). Bu misallerde açıkça görülüyor ki suç aleti kendisini kullanan şahısta ruh aşalığını, kötü dürtülerin olduğunu sergiliyor. Bu hallerden birincisinde suçun ağırlatıcı sebebi, ikincisinde ise suçun unsurudur.

24. Ortaya konulmaya çalışıldığı gibi, suç aleti önemli derecede kriminolojik bir değer de taşımaktadır (54). Bir aletin kullanılması, söylendiği gibi kişiliğin bazı yönlerini yansıtıyor. Belli bir kişilik belli bir aleti kullanıyor. Bu nedenle fail ile fiili arasında ayrılmaz bir birbirini tamamlayıcılık vardır. Fail tarafından belirli bir aletin kullanılması, suçun unsurunu teşkil edebileceği gibi suça tesir eden sebep veya takdiri hafifletici sebepte teşkil edebilir. Suç aleti failin kişiliğini tanımağa yarar ve onun suç işleme kapasitesini açığa çıkarır (55). Bulaşıcı mikrop aracılığı ile bulaşıcı hastalık yayan veya zehir veya hile ile adam öldüren şahıs önemli derecede suç işleme kapasitesine sahiptir. İnsandaki bu kapasite gizlidir, gözükmesi gerekmez.

İşaret etmek gerekir ki Kriminolojik açıdan, suç aletinin önemi suç içinde yer alan suçu ağırlatan suç aletinin öneminden daha kapsamlıdır. Görüldüğü gibi suç aleti suçun icrasında kullanıldığı zaman göz önüne alınır. Oysa failde suç işleme kapasitesini ortaya koymak bakımından sadece suç aletini taşımak yeterlidir. Mesela hırsızlığın ağırlatıcı hali için “eğer sanki sırtında silah taşıyorsa veya uyuşturucu ilaç taşıyorsa” (İCK. md.

(52) Nr. Cass. 21 maggio 1937, in *Annali, Cit.*, 1938, p. 443; v. **Manzini** de, *Trattato, cit.*, II., p. 184-5.

(53) Nr. Cass. 21 febbraio 1934, in *Giust. pen.*, 1934, II, C. 1214, v. **Manzini** de *Trattato, cit.*, X, p. 999 s.

(54) Nr. **Ferri**, *Sociologia criminale*, 5a ediz., 1930, II, p. 358 e *Principi di dir. crim.*, *Cit.*, p. 213 s.; **Delpino**, *Il mezzo e le modalità dell'azione criminosa*, in *Scuola pos.*, 1929, I., p. 150. s.

(55) Alet ile suç işleme kapasitesi arasındaki bu münasebet özlü bir şekilde önceden **Giuliani** tarafından ortaya kondu. *Istituzioni di diritto criminale I*, 1856, p. 406; ağırlatıcı sebebin suçun işleniş tarzından doğabileceğini, suçun işleniş tarzının suç aletini de kapsadığını belirttikten sonra birkaç misal vererek bitirmektedir. “açıktır ki tüm bu hallerde suçlu itici büyüyor ve bununla sosyal zarar doğuyor. Çünkü suçu işlemeğe uygun aletlerde önemli derecede suçu işleten itici kötülük vardır. Bu kötülük suç aleti ile beraber ya şiddet veya hile olarak veya manevi bir tarzda suçta yerini almaktadır.

625 n. 3), ortalığı karıştırma amacıyla toplanmaya katılan şahsın "silahlı" olması (md. 653); sadece bu aletleri taşımak bunları kullanmaya eğilimli bir kişiliğin ifadesidir.

Suç işleme kapasitesi aracılığı ile, suç aleti kişinin tehlikelilik derecesini ortaya koyar. "Sosyal yönden tehlikeli olan bir kişinin vasıflarını 133. ncü maddeden çıkarmak mümkündür" (İCK. md. 203 son fıkra). Bu alanda suç aletine nedensel bir etkinlik tanınabilir. Meselâ 49 ncü maddede belirtilen durumda, suç aletinin kullanıldığı, buna karşılık maddi unsurun meydana gelmediği, neticenin meydana gelmesinin imkansız olduğu durumlarda, hakim bu durumu failin tehlikeliliğinin derecesi sayarak, faile bir emniyet tedbiri olan denetimli özgürlüğü tatbik etmesi mümkündür.

Kriminal tipler "tipologia" criminale çerçevesi içinde, nihayet, kullanılan aletten failin hangi kriminal tip grubuna girdiği de çıkarılabilir. Bu konuda detaya inmek bu makalenin dışındadır. Misal türünden olmak üzere, suçun işleniş tarzına ve belirli bir aletin kullanımına göre bir faili mütecevaz suçlular arasına koymak mümkündür veya kullanılmak için özel bir ihtisası veya uzun bir deneyimi gerektiren bir aleti, kullanan faili mal'a karşı profesyonel suçlular arasına sokmak mümkündür (56).

25. Suç aletinin suç genel teorisindeki öneminin böylece gösterilmesi, Ceza usul hukukunun da suç aletiyle ilgileneceğini tek başına anlatmak için kafidir. Fakat bu ilgi Kriminalistigin suç aletine verdiği önem dolayısıyla daha fazla artmıştır.

Kriminalistik açıdan gerçekten suç aleti bir suçun varlığına ve failin tanınmasına yarar. Ortada suç aleti yoksa mağdur veya eşya üzerindeki izlerden suç aleti bulunur, değerlendirme sonucu bir suçun işlendiği anlaşılır (57). Daha mühimi suç aleti suçlunun tanınmasına yarar. Suçlunun doğrudan veya dolaylı olarak aleti taşıması, veya alet üzerinde imzasının oluşu gibi. Hatta kime ait olduğu bilinmeyen suç aletinin faile ait önemli izler taşıması. Basit misali suç aleti üzerinde parmak izlerinin varlığı, biraz karışıkça bir örnek aletin markası, veya etiketi aletin failin eline geçiş sürecini bulmaya yarar. Daha geçerli bir teşhis metodu seri numaraları olan suç aletlerinin "numaralarının" elde edilmesi: bu nedenle profesyonel suçluların suçta kullanılmış silahın, çalınmış arabanın seri numaralarını silmeye teşebbüs etmeleri görülüyor değil. Burada hatırlatmaya gerek olmayan bir şey

(56) Nr. Hepsi için **Seelig**, *Traité de Criminologie*, trad., 1956, passim ve özellikle p. 74 s., 97, s.; **Ferri**, *L'omicidio nella psicologia e nella patologia criminale*, 2a ediz, 1925, passim.

(57) Nr. Hepsi için, **Seelig**, op. cit., p. 310 s.

de suç aleti olan ateşli silahtan çıkan mermi ve kovanın elde edilmesi, bulunan mermi ve kovanın o silahtan atılıp atılmadığının araştırılmasıdır.

Nihayet açıklamak gerekir ki, suç aleti failin suç işleme tarzı (modus operandi) içinde mütalaa edildiğinde, alet, faili teşhise götürebilir. Bilimsel polis, gerçekten uzun zamandan beri suç işleme tarzına dikkat ederek (modus operandi) profesyonel suçluları fişlemektedir. Aynı silahın birçok suç için kullanılması, sahte para basımı için mükemmel bir klişe'nin kullanılması vs. Tüm bunlar suç failini bulmaya yarayan şeylerdir. Demekki suç aleti bu yolla'da kriminelin teşhisine yaramaktadır (58).

26. Demekki tüm bunlar suç işleme vasıtası rejiminin prosedürünü anlatmaktadır. İlk olarak suç delili (corpus delicti) kavramına sadece suçun hareket ve neticesi girmiyor, suçun hazırlanmasına ve işlenmesine yarayan maddi vasıtalar da giriyor (59). Suç vasıtalarını muhakeme de hazır bulundurmamak zarureti buradan doğuyor. Özellikle suç aletinin suçun unsuru veya suça tesir eden sebep olduğu hallerde.

Suç vasıtasını muhakemede hazır bulundurmamak için koruma tedbiri alınır ve bu tedbir elkoyma yoluyla gerçekleştirilir. Elkoyma Ceza usul hukukunda bir zorlama tedbirinin icrasıdır. Suç aletinin zorla alımı İ.C.U.K. 336 ve takibeden maddelerinde düzenlenmiştir. Elkoyma kararı verilmesinin gerekçesi suç aletinin kaybını önlemektir (İCUC. md. 332).

Elbette, eşyanın tabiatı veya bizzat hukuk suç aletinin zorla alınmasına ilişkin sınırlar koyabilir. Elkoyma neticesinde suç aleti bozulmuş veya kaybolmuş; Patlayıcı bir madde patlamış, toksik gaz dağılmış, zehir tamamen değişime uğramış, bulaşıcı mikrop yayılmış ise bu aletlerin yapıları gereği zorla alım kaldırılır. Aksine, muhtemel alet "insan", zorlunmaması olmaz, çünkü bizim hukukumuzda yoktur ve kişinin teminatı tanıklık için mühimdir. Ayrıca suç aleti insan, tanık gibi dinlenecektir (60). Buna karşılık eğer hayvan türünde bir canlı suç aleti ise, zorlunmaması ve güvenlidir kişiye tevdi konusu olabilir.

- (58) Nr. "Suç işleme tarzı" (modus operandi system) fikri **A. Wolnar** tarafından ortaya atıldı; Nr. bu konuda, **Ferri**, *Il protagonista nella giustizia penale, studi sulla criminalità*, 2a ed., 1926, p. 445 s., ve *Sociologia criminale*, cit., II, p. 358; **Giani**, *Il "modus operandi" dei delinquenti*, in *Rivista di discipline carcerarie*, 1924, p. 78 s.; **Seelig**, op. cit., p. 74 s., 310 s.; **Sigismondi**, *Voce Criminalistica*, in *Enc. del dir.*, XI, 1962, p. 333 s.
- (59) Nr. **Ortolan**, *Elements de droit pénal*, I, 1863, p. 483 s.; **Lucchini**, *Elementi di procedura penale*, 3a ediz., 1905, p. 209; **Rocco**, *L'oggetto del reato*, cit., p. 10; **Manzini**, *Trattato di procedura penale*, III, 6a ediz., 1970, p. 541 s.; **Dal Pozzo**, *voce Corpo del reato*, in *Enc. del dir.*, X, 1962, p. 650 s.
- (60) Nr. **Florian**, *Prove penali*, 1921, I, p. 258 s., 268 s.

Elbette, yeniden suç delilleri (corpus delicti) kavramına girerek, elkoymaya konu oluşturan suç aleti, elkonulan eşyalara ilişkin ceza himayesinden istifade etmekte (ICK. 334, 351) ve müsadereye tabi olmaktadır (ICK. md. 240).

Prof. Tullio DELOGU

Roma Üniversitesi
Ceza Hukuku Ordinaryus
profesörü.

Tercüme eden

Doç.Dr. Doğan SOYASLAN
Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Ceza
Hukuku öğretim üyesi.